

RELIGIA CA SURSĂ DE INSPIRAȚIE PENTRU MANAGEMENT

RELIGION, A SOURCE OF INSPIRATION FOR MANAGEMENT

Prof.dr.ing., ec. Ioan ABRUDAN
Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca

Într-o lume a diversității, rar se întâmplă ca aceeași idee să strângă o majoritate atât de convingătoare, așa cum s-a întâmplat cu ideea că managementul are cele mai viguroase rădăcini în religie, organizarea statului și organizarea armatei. Am afirmat frecvent, că marile „manuale” de management sunt cărțile de adâncă spiritualitate ale umanității precum Biblia, Coranul, Talmudul și cele care cuprind spiritualitatea budistă, hindusă, daoistă, confucianistă, șintoistă ș.a. Ele, de fapt, fundamentează conceptul de cultură și, îmbrăcând anumite particularități ale unor teritorii, se transformă în cultură națională. După alte secvențe de rafinare, din aceste conglomerate se definește, astăzi, conceptul de „cultură organizațională” față de care se conturează mari așteptări în creșterea productivității muncii. Și, până la urmă, productivitatea muncii reprezintă actuala „metrică” a progresului.

Cu privire la ordinea de prioritate a celor trei „izvoare” ale managementului, pe primul loc se situează religia, pe următorul loc este organizarea socială și, la sfârșit, organizarea armatei. În „Sociologia religiei”, Max Weber arăta: „Cărțile sacre, atât ale indienilor cât și ale Islamului, ale perșilor cât și ale evreilor precum și cărțile clasice ale chinezilor tratau normele ceremoniale și ritualice și prescripțiile juridice într-o manieră cu totul echivalentă”. Particularizând la ortodoxie, P. Teodor, în cartea „Interferențe iluministe europene”,

In a world of diversity, rarely the same idea gathers a majority as convincing as did the idea that management has its most vigorous roots in religion, in the organization of the state and military organization. I have often said that the great management “manuals” are the books of deep spirituality of humanity as the Bible, the Koran, the Talmud and those including Buddhist, Hindu, Taoist, Confucian, Shinto spirituality, etc. They, in fact, underlie the concept of culture and, putting on the clothes of their area of origin, are transformed into national culture. After further refining sequences, of these conglomerates is defined today the concept of “organizational culture”, from which emerge high expectations mainly referring to the increase in labor productivity. And, finally, labor productivity is the current “metrics” of progress.

With regard to the priority of the three “streams” of management, on the first level is religion, the next place is taken by the social organization and finally, military organization. In “Sociology of Religion”, Max Weber stated that: “sacred books of both the Indians and of Islam, of Persians, Jews and the classical Chinese books, were treating ceremonial and ritualistic rules and legal regulations in an equivalent manner”. Customizing the orthodoxy, P. Theodore, in the book “European Enlightenment Interference” observed the same thing on the Romanian Prince

observa cam același lucru cu privire la domnitorul român Dimitrie Cantemir: „În realitate poziția lui Cantemir trebuie apreciată din punctul de vedere al valorilor ortodoxiei, în care el vedea mai mult decât o religie, considerând-o un mod de viață”. Chiar dacă, în acest citat, modul de viață este considerat „mai mult” decât o religie, după opinia mea, religia determină modul de viață și nu invers. Ceea ce trebuie să observăm, însă, este că religia a susținut statul laic. Există formulări cunoscute atât în Biblie cât și în Coran prin care autoritatea conducătorului laic este legitimată de divinitate și aceste aspecte sunt, poate, mai evidente în religiile orientale (de exemplu japoneză și chineză) unde, împăratul, este chiar reprezentantul pe pământ al divinității. În timp, transferurile de autoritate s-au demultiplicat și către șefii comunităților mai mici. Legătura religie-organizare statală, s-a conservat, oarecum informal, chiar și în statele seculare care și-au declarat tranșant separația față de biserică. În partea cealaltă a spectrului, într-un articol al Cartei mișcării Hamas se afirmă: „țelul nostru este Dumnezeu, modelul ne este Profetul, iar Coranul, Constituția” (Lumea, nr. 3/2006). Solidaritatea islamică determină o expansiune sesizabilă a acestei doctrine în Europa. Fenomenul este amplificat de ofensiva ateismului în Europa de vest și, poate, mai surprinzător, este că ea se desfășoară chiar pe fundalul generos al viziunii ecologice și a promovării „drepturilor omului”, care se manifestă ca un surogat al atributelor divinității.

Majoritatea statelor europene și-au declarat, mai mult sau mai puțin, separarea față de religie „iar în Norvegia, Belgia, Israel, religia nu este separată complet și irevocabil de stat” (Lumea nr. 8/2013, preluat după Deutsche Welle).

În sfârșit, organizarea armatei scoate omul din individualitatea sa și-l subordonează intereselor colective, într-un mod oarecum similar, cu ceea ce urmărește managementul organizației. Filosoful creștin grec, Christos Yannaras definește, astfel, însăși viața. Iată cuvintele sale: „... a căuta ieșirea din tine, din eul tău și a-ți disciplina viața în funcție de voința celorlalți oameni, să comunici cu cineva, să întreții relații cu el, aceasta înseamnă viață” (Lumea nr. 1/2007).

Pornind de la o largă definiție prin care managementul desemnează „capacitatea de a orienta acțiunea socială într-o anumită direcție”, trinomialul surselor managementului, amintit anterior, este

Dimitrie Cantemir: “In reality, Cantemir’s position must be assessed in terms of the values of Orthodoxy, where he saw more than a religion, considering it a way of life”. Even if, in this quote, lifestyle is considered “more” than a religion, in my opinion, religion determines lifestyle and not vice versa. What it is to be noted, however, is that religion supported the secular state. There are formulations known in both the Bible and the Qur’an that secular authority is legitimized by divinity and these issues are perhaps most obvious in Eastern religions (e.g. Japanese and Chinese), where the emperor is quite the representative of divinity on earth. Meanwhile, transfers of authority have multiplied to the leaders of smaller communities. The religion-state relationship was preserved somewhat informal, even in the secular states declaring their categorical separation from the church. Across the spectrum, in an article of Hamas Charter it is stated that: “God is our purpose, our model is the Prophet, and the Qur’an, the Constitution” (Lumea, nr. 3/2006). Islamic Solidarity causes a noticeable expansion of this doctrine in Europe. This phenomenon is amplified by the offensive of atheism in Western Europe, and perhaps more surprising, is that it takes place even on the background of the generous ecologic vision and of promoting “human rights”, which acts as a surrogate of the attributes of divinity.

Most European countries have declared, more or less, their separation from religion “and in Norway, Belgium, Israel, religion is not separated completely and irrevocably from the state” (Lumea nr. 8/2013, quoted by Deutsche Welle).

Finally, the military organization extracts man out of his individuality and submits him to collective interests, in a manner somewhat similar to organizational management. The Christian Greek philosopher, Christos Yannaras defines likewise life itself. Here are his words: “... to look out of you, of your self and discipline your life according to other people, to communicate with someone, to have relations with him, this means life” (Lumea nr. 1/2007).

Starting from a broad definition by which management designates “the ability to guide social action in a certain direction”, the trinomial of management resources, outlined above, is absolutely plausible, as it is relatively clear and

absolut plauzibil, după cum, este relativ evidentă și o anumită ordine de prioritate în interiorul acestui grup de izvoare. În definiția anterioară a managementului, deși totul pare foarte vag, sunt trei precizări importante. În primul rând, este vorba de o „acțiune”, adică de un proces care presupune o schimbare, o transformare în timp și spațiu. În al doilea rând, fiind vorba de „orientare într-o anumită direcție”, înseamnă că este vorba de o acțiune deliberată care are un scop predeterminat, jalonat de niște obiective. În al treilea rând, se spune de o acțiune socială, în care atributul „social” implică existența a mai multor oameni. Desfășurarea mișcării într-o anumită direcție a mai mulți oameni, implică interacțiunea dintre aceștia și decizia cu privire la calea de urmat.

Cu 1000 de ani înaintea Bibliei, în „Cartea creației” atribuită patriarhului Avraam, se vorbea de 5 axe ale universului, trei legate de spațiu, axa timpului și axa bine-rău. Acțiunea, la modul general, se desfășoară în spațiu și în sensul curgerii timpului, însă, problema calitativă a direcției de mișcare, pare a fi soluționată prin poziționarea reperelor bine-rău. Dacă presupunem că energia comportamentală a omului este aproximativ constantă, atunci, în acest volum atitudinal, se regăsesc și binele, și răul și, conform acestei logici, suma lor este constantă. Deci, „locul geometric” al particulei umane în raport cu cele două repere fundamentale, binele și răul, este o elipsă. Și, iată că, prin acest raționament, omul are, din punct de vedere comportamental, o mișcare similară mișcării electronului din microunivers. Sigur, că o problemă adiacentă acestei modalități de abordare, este poziționarea celor două focare pe care le-am numit bine și rău. Există, oare, consens cu privire la poziția lor? Au și ele o dinamică proprie în timp?

Când am ajuns la binomul bine-rău, suntem, deja, în substanța doctrinei religioase care amenajează întregul spațiu atitudinal din jurul acestui referențial. Managementul, după opinia mea, materializează atitudinile promovate de cărțile fundamentale de doctrină religioasă în dimensiunile epocii moderne. Și, pentru a nu știu câta oară, apreciez adevărul cuprins în maxima eseistului francez. J. Joubert care spunea: „Marele inconvenient al cărților noi este că ne împiedică să le citim pe cele vechi”. Aceste cărți vechi au, în plus, avantajul de a fi trecut prin experiența și a fi

specific the order of priority within this group of sources. In the previous definition of management, although it seems very vague, there are three important details. First, it is an “action”, that is a process that involves a change, a transformation in time and space. Secondly, with regard to “guidance in a certain direction”, we notice that it is a deliberate action that has a predetermined end, marked out by specific goals. Thirdly, it is about a social action, where the attribute “social” implies the existence of multiple people. Conducting the movement in a particular direction for most people involves the interaction between them and the decision on the way forward.

1000 years before the Bible, in the “Book of Creation” attributed to the patriarch Abraham, they talked about 5 axes of the universe, three related to space, the time axis and the good-evil axis. Action, in general, takes place in space and within the flow of time; however, the qualitative problem of direction with movement seems to be solved by the positioning of the good-bad opposites. If we assume that the energy of man’s behavior is approximately constant, then, in this attitudinal volume, there are also good and evil and, according to this logic, their sum is constant. So the “locus” of the human particle against the two fundamental parts, good and evil, is an ellipse. And as we may notice, by this reasoning, man has, in terms of behavior, a movement similar to the electron motion in the small universe. Of course, an adjacent problem to this approach is the positioning of the two focal points that we call good and evil. Is there a consensus on their position? Do they have their own dynamics over time?

When talking about the binomial good-bad, we are already in the substance of religious doctrine arranging the whole attitude space surrounding this referential. Management, in my view, materializes the attitudes promoted by the fundamental books of religious doctrine in the modern era dimensions. And, for the umpteenth time, I appreciate the truth contained in the French essayist J. Joubert’s dictum: “The great inconvenience of new books is that they keep us from reading the old ones”. These old books have the advantage of having acquired the experience and were thus tested by billions of people who

fost, astfel verificate, de miliardele de oameni care au trăit pe Pământ.

După opinia mea, dincolo de alte considerente, studiul doctrinelor religioase este important pentru că, indiferent dacă se revendică sau nu la o anumită credință, oamenii, în majoritatea lor, procedează în concordanță cu doctrina religioasă în care s-au născut pe care o promovează instinctual ca și normalitate comportamentală. Doctrina religioasă intră în cultura națională, așa cum arătam la început și, prin acest intermediar, în cultura organizațională. Ori, astăzi, conceptul de cultură organizațională este obiectul multor cercetări.

Chiar dacă nu se recunoaște, pentru perioadele de avânt economic ale unor țări, s-au căutat explicații în cultura acestora, în care, componenta religioasă este foarte consistentă. Aceste preocupări sunt evidente, mai ales pentru știința managerială americană, foarte sensibilă la mutațiile economice care se desfășoară în lume. Astfel, în perioada de avânt a Japoniei, pentru cercetătorii americani era importantă filosofia japoneză, fundamentată pe religia șintoistă sau zen. Astăzi, este vizibilă preocuparea pentru confucianismul sau daoismul chinez, în contextul în care China își revendică prevalența economică. Să nu uităm, că acest curent de preocupări a fost inaugurat, în știința modernă a managementului de Max Weber prin lucrarea sa „Etica protestantă și spiritul capitalismului”. Să ne amintim că, Max Weber, încerca să concilieze capitalismul cu religia în contextul în care, chiar el, se recunoștea în „Sociologia religiei” că: „urmărirea câștigului bănesc, ca tip al efortului rațional de câștig, este suspectă din punct de vedere religios”. Până la urmă, principala sa argumentație s-a concentrat pe activismul profesional, astfel încât se poate concluziona, în viziunea sa, că: „... divinitatea insondabilă își are motivele proprii atunci când împarte inegal bogăția, iar valoarea omului se confirmă exclusiv prin activitatea profesională”. Trebuie să recunoaștem, că această logică este concordantă cu enigmatică afirmație din Evanghelia lui Matei: „celui care are i se va da și celui care n-are i se va lua” în sensul că fiecare trebuie să vină în întâmpinarea reușitei prin efort personal. De altfel, Max Weber, clarifică această problemă, în cartea citată, prin următoarea formulare: „inactivitatea celor apti să muncească este – odată pentru totdeauna – condamnată”. Chiar mai

have lived on Earth.

In my opinion, apart from other considerations, the study of religious doctrine is important because, whether it is claimed by a particular belief, or not, people, most of them, shall act in accordance with the religious doctrine they were born, which they instinctually promote as normal behavior. Religious doctrine enters the national culture, as shown in the beginning of this paper, and through this intermediary, the organizational culture. Today, the concept of organizational culture is the subject of much research.

Even if nobody admits today, for the periods of economic boom of some countries they have sought explanations in their culture, in which the religious component is very consistent. These concerns are evident, especially for the American management science, very sensitive to the economic changes taking place in the world. Thus, during the boom of Japan, for American researchers, the Japanese philosophy was really important, based on Shinto or Zen. Today, it is visible the concern for Chinese Confucianism and Daoism in the context in which China claims its economic prevalence. Let us not forget that this current of concerns was ushered in the modern science of management by Max Weber in his “Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism”. Let us remember that, Max Weber, trying to reconcile capitalism with religion in a context in which he admitted in “Sociology of Religion” that “pursuing monetary gain, as a type of reasonable gain effort is suspect from a religious point of view”. Eventually, his main argument focused on professional activism, so it can be concluded, in his view, that “... the unfathomable deity has its own reasons when unequally divides wealth, and human value is confirmed only by work”. We must recognize that this logic is consistent with the enigmatic statement in the Gospel of Matthew: “the one who has will be given, and the one who has not shall be taken away” in the sense that everyone has to meet success through personal effort. In fact, Max Weber clarifies this issue in the book cited above, by the following statement: “the idleness of those who can work is - once and for all - reprehensible”. Even more explicitly than Weber will be Z. Brzezinski, who, in his book “The Grand

explicit decât Weber, va fi Z. Brzezinski, care, în cartea „Marea tablă de șah. Supremația americană și imperatiile sale geostrategice” justifică supremația economică a SUA prin activismul individual: „dobândirea succesului individual sporește libertatea, generând, în același timp, prosperitate. Ceea ce rezultă este un puternic amestec de idealism și egoism. Împlinirea de sine este considerată un drept dat de Dumnezeu ce poate fi în același timp și în folosul altora, pentru că dă un exemplu și generează avere. Este o doctrină care îi atrage pe cei energici și foarte competitivi”. Dinspre religie, această conduită este discutabilă, mai ales, datorită faptului că, dincolo de exemplul pe care-l oferă altora, acest om, își dorește propriul său bine fără a fi interesat de ceilalți decât pentru a-i depăși sau pentru condiția lor de clienți care-i asigură lui prosperitatea. Se consumă aici, un clivaj între doctrina în care crede individul și ceea ce face în cadrul credinței. Cercetătorul structurilor multiculturale, G. Hofstede, observă această desincronizare și o asociază diferenței dintre „adevăr” și „virtute”, adică între ideal și practică.

S-ar putea ca, dacă Brazilia se menține în grupul țărilor emergente, să se redeschidă interesul pentru catolicism și, Rusia, fără comunism, să producă același interes pentru ortodoxie. Pe de altă parte, George Friedman, directorul cunoscutului Institut Stratfor, care nu demult ne-a vizitat țara, prevedea, în următorii 100 de ani, un loc de campion în competiția dezvoltării pentru Turcia, ceea ce va focaliza atenția cercetătorilor asupra islamului sau în cazul Indiei, asupra hinduismului și budismului. Chiar și această scurtă trecere în revistă, poate evidenția ceva foarte interesant pe care, de fapt, cercetătorii doctrinelor religioase, deja l-au observat. Este vorba de faptul că marile teme ale existenței umane se regăsesc în aproape toate religiile, dar ele sunt „interpretate” într-o manieră specifică. Este o situație oarecum similară conceptului de „glocalizare” atribuit președintelui de la Sony, Akio Morita, care propunea „să se gândească global și să se acționeze local”. Acest lucru, îl observa și marele meu prieten, profesorul Ioan Mișuț, în cartea sa apărută postum, în 2012, cu titlul „Management și etică”. De exemplu, cunoscutul proverb românesc: „ce ție nu-ți place, altuia nu-i face” preluat, de altfel, din filosofia creștină, se conjugă, conform sursei citate (p. 166),

Chessboard. American Primacy and its Geostrategic Imperatives” justifies the U.S. economic supremacy through individual activism: “the acquisition of individual success enhances freedom, while generating prosperity. The result is a powerful blend of idealism and selfishness. Self-fulfillment is considered a God-given right that can be simultaneously in the benefit of others, because it gives an example and generate wealth. It is a doctrine which attracts the energetic and very competitive”. From a religious view, this conduct is questionable, especially due to the fact that, beyond the example it gives to others, this man wants his own right without being interested in others but in order to overcome them or for their condition of customers ensuring him prosperity. It is consumed, here, a gap between the doctrine of the believer and his actions within the very doctrine. The multi-cultural structure researcher, G. Hofstede, noticed this desynchronization and associates it to the difference between “truth” and “virtue”, i.e. between ideal and practice.

It might happen that, if Brazil remains in the group of emerging countries, the interest in Catholicism is reopen and Russia, without Communism, could generate the same interest in Orthodoxy. On the other hand, George Friedman, the director of the well-known Stratford Institute, who recently visited our country, anticipated for the next 100 years, a champion position in the development competition for Turkey, which will focus the attention of researchers on Islam or in India on Hinduism and Buddhism. Even this brief review may reveal something very interesting, which in fact, religious doctrines researchers have already noticed. It is the fact that the great themes of human existence are found in almost all religions, but they are “interpreted” in a specific manner. This situation is somewhat similar to the concept of “glocalization” attributed to the president of Sony, Akio Morita, who proposed to “think globally and act locally”. This was also noticed by my great friend, Professor Ioan Mișuț, in his posthumously published book, in 2012, entitled “Management and Ethics”. For example, the famous Romanian proverb: “What you do not like, do not do to others” taken, moreover, from the Christian philosophy, is conjugated according to the source (p. 166) in all major world religions.

în toate marile religii ale lumii. Să vedem diferitele formulări: creștinism „Ceea ce ai vrea ca oamenii să-ți facă ție, fă-le și tu lor” (Matei 7.12); islam: „Nici unul dintre noi nu este cu adevărat credincios până nu îi dorește aproapelui ceea ce-și dorește sieși” (Coran); iudaism: „Ceea ce este pentru tine detestabil, nu face aproapelui tău” (Talmud); budism: „Nu-i răni pe ceilalți prin ceea ce te face pe tine să suferi” (Udana Varga, 5.1); confucianism: „Ceea ce nu vrei să ți se facă ție n-o face altora” (Analecte, 15:23); hinduism: „Aceasta este datoria supremă: nu face altora ceea ce nu dorești ca ei să-ți facă ție” (Mahabharata, 5,1517). Este o idee pe care am mai abordat-o într-unul dintre editorialele revistei.

Primul manual de management din literatura românească este, după opinia mea, „Învățăturile lui Neogoe Basarab către fiul său Theodosius”. Neogoe Basarab era un declarat adept al filosofiei creștine, iar modelul său managerial era Constantin cel Mare, poate, chiar datorită afinității sale religioase. Cartea a fost scrisă acum 500 de ani și demonstrează cum poate fi interpretată Biblia ca un manual de management. Sigur, că s-ar putea susține că este firesc ca, în acel moment, orice carte să aibă o substanțială inspirație biblică. Cu toate acestea, „Principele” lui Machiavelli, apărut în aceeași perioadă și, tratând oarecum aceeași problematică, nu scoate în evidență legătura cu cartea de bază a creștinismului. Lecturând cartea lui Neogoe Basarab, această extraordinară lucrare a evului mediu românesc, bineînțeles, aproape neobservată de știința managerială românească, am remarcat conexiuni surprinzătoare între textele biblice și teoriile manageriale moderne. Sunt, astfel, informații care sugerează teoria jocurilor matematice, teoria așteptării, teoria stocurilor, strategiile de marketing, structura organizatorică, trăsăturile conducătorului, conducerea prin excepție și multe altele din teoria motivației sau din actualul management al resursei umane.

Dl. prof.dr.ing. Virgil Stanciu, decanul Facultății de aeronave din Universitatea „Politehnica” București, remarcă într-o carte, scrisă în 2013, cu un titlu sugestiv „Religie, filosofie, știință” sugestii biblice privind chiar științele tehnice. Sunt interesante, astfel, informațiile privind construcția corăbiei lui Noe, conștientizarea greutății aerului și structura materiei. De fapt,

Let’s see the different formulations: Christianity “What you want people to do to you, do to them” (Matthew 7.12); Islam: “None of us is a true believer until he wishes to his neighbor what he wants himself”(Qur’an); Judaism: “What is hateful to you, do not do to your neighbor”(Talmud); Buddhism: “do not hurt others by what makes you suffer” (Udana Varga, 5.1); Confucianism: “What you do not want done to yourself do not do to others” (Analects, 15:23); Hinduism: “This is the supreme duty: do not do unto others what you do not want them to do to you”(Mahabharata, 5.1517). It is an idea that I approached in one of the magazine editorials.

The first manual of management in Romanian literature is, in my opinion, “The teachings of Neogoe Basarab to his son Theodosius”. Neogoe Basarab was a follower of Christian philosophy and his managerial model was Constantine the Great, perhaps quite because of his religious affinity. The book was written 500 years ago and it demonstrates how to interpret the Bible as a management manual. Of course, it could be argued that it is natural that, at that moment, every book had a biblical substance. However, Machiavelli’s “Prince”, which occurred in the same period, covering somewhat the same issue, does not outline the contact with the fundamental book of Christianity. After reading the book of Neogoe Basarab, this extraordinary work of Romanian Middle Ages, of course, quite unnoticed by the Romanian management science, I noticed some surprising connections between the biblical text and the modern management theories. These refer to information suggesting the mathematical game theory, the queuing theory, the inventory theory, marketing strategies, organizational structure, driver characteristics, management by exception and more of the current theory of motivation and human resource management.

Prof. Eng. Virgil Stanciu, dean of The Faculty of Aircraft Engineering from the Polytechnic Institute in Bucharest, noted in a book written in 2013, with a suggestive title “Religion, philosophy, science” biblical suggestions regarding technical sciences. Therefore it is very interesting, in the information on the construction of Noah’s ark, the awareness of air cargo and the structure of matter. In fact, the author draws our attention on the

autorul ne mai atrage atenția asupra sugestiilor din cărțile de mare spiritualitate ale omenirii cu privire la descrierea frumosului, a armoniei, a proporționalității și, în general, a tot ce astăzi ni se pare a fi normal și reprezintă reperatele fundamentale ale existenței umane. Poate, nicio definiție a managementului strategic, nu este mai semnificativă ca și formularea talmudică: „Dacă acorzi importanță la trei lucruri nu vei fi pus în situația să greșești: să știi de unde vii, încotro mergi și, în viitor, în fața cui va trebui să dai seama”. Chiar și termenii specifici managementului strategic, precum „viziune” sau „misiune”, par a fi de inspirație religioasă.

De fapt, Newton, întemeietorul mecanicii, era și un foarte atent cercetător al Bibliei. Acest lucru l-a recunoscut, inclusiv prin textul de pe mormântul său, în care era prezentat ca: „un interpret sârguincios, înțelept și corect al naturii și al Sfintei Scripturi”. Și, dacă am ajuns aici, mi se pare că și legea acțiunii-reacțiunii din mecanica clasică a lui Newton, este inspirată chiar din principiul reciprocității pe care-l exemplificam anterior ca fiind prezent în marile religii ale lumii.

Religiile au reprezentat și elemente de numitor comun, care aduceau împreună componentele sistemului social, aflate pe un fundal dominat de diversitate. Este ceea ce realizează și managementul la nivelul micilor comunități numite „organizații”. Ca și în marea comunitate, trebuie definit un reper pentru „bine” și altul pentru „rău”, într-o manieră particulară organizației, dar care nu contrazice principiile generale de conduită umană, impuse, la origine, de religii.

Am apreciat, din această perspectivă, cartea lui Neagoe Basarab, tocmai pentru că se fundamenta pe textele biblice, adică se bucura de cea mai consistentă legitimitate din epocă. Am spune astăzi, că a fost o excelentă strategie de marketing pentru a omologa sfaturile prezentate în carte ca fiind concordante cu textele celei mai înalte autorități morale. Este ceea ce, de exemplu, Machiavelli nu a exersat în „Principele” cu aceeași consecvență și profunzime. Până la urmă, aici, este vorba de stil, dar și de modul de manifestare a componentelor personalității celor doi autori.

În cele mai generale atribuții ale sale, managementul urmărește, în mod similar religiei, instituirea unei organizări într-o comunitate de dimensiuni mult mai reduse. Însă, managementul,

sugestiile în the great spiritual books of mankind on the description of beauty, harmony, proportionality and, in general, of everything that today seems normal and which are indeed fundamental pillars of human existence. Perhaps, no definition of strategic management is more significant as the Talmudic formulation: “If you give importance to three things you will not be in the position to be wrong: to know from where you come from, where you are going and, in the future, to whom you will account for”. Even the terms specific to strategic management, such as “vision” or “mission” seem to be of religious inspiration.

In fact, Newton, founder of mechanics, was a careful student of the Bible. This he admitted, including through the text on his grave, which was presented as “an interpreter diligent, wise and fair of nature and Scripture”. And if we got here, I find that the action-reaction law of Newton’s classical mechanics is inspired by the very principle of reciprocity, which we mentioned above as present in the major world religions.

Religions also represented common denominator elements, bringing together social system components, existing on a background dominated by diversity. This is what management accomplishes even if in small communities called “organizations”. As in the greater community, one must define a benchmark for “good” and one for “bad” in a manner particular to the organization, but which does not contradict the general principles of human conduct, imposed originally by religion.

We appreciated, from this perspective, the book of Neagoe Basarab, precisely because it was based on the biblical text that is it enjoyed the most consistent legitimacy of the time. We would say today, it was a great marketing strategy to approve the advice in the book as being consistent with the text of the highest moral authority. This is what, for example, has not been practiced by Machiavelli in his famous book, with the same consistency and depth. Ultimately, this is about style, but also the expression of the authors’ personalities.

In its most general tasks, management aims, similar to religion, at establishing an organization within a community of a much smaller size. However, management can not ignore the environmental power lines of a particular social

nu poate ignora liniile de forță ale mediului în care există respectiva comunitate socială, încercând, mai degrabă, să utilizeze energia acestor linii de forță în interesul propriei organizări decât să genereze vectori de dezvoltare specifici, în contradicție cu aceste linii. Astfel, de exemplu, Stalin, recunoștea rolul religiei prin următoarea formulare (Pop Gh., Religia – suport și sens al existenței, p. 86): „Rusia Sovietică n-are câtuși de puțin intenția să combată credința cetățenilor ei într-un Dumnezeu, oricare ar fi acela. Nimeni nu poate fi fără un ideal. Pentru cinci ruși la sută acest ideal este comunismul. Pentru ceilalți 95 e credința religioasă. Ar fi, deci, o absurditate politică și o crimă contra principiului sovietic să fie ridicăți unii împotriva altora”. Declarația a fost făcută în 1928 și, poate, era o reminiscență a studiilor sale teologice. Realitatea ulterioară nu a confirmat, însă, această declarație.

Având autori de talia lui Neagoe Basarab, Mircea Eliade sau Lucian Blaga nu-mi pot explica de ce ne complacem în situația de a capta doar „lumina reflectată” a Occidentului (sic!) în care se proslăvește, de exemplu, „lăcomia sănătoasă” (Ivan Boesky), lăcomie care este unul din cele 7 păcate fundamentale ale creștinismului (!) Și, acest lucru, se întâmplă în pofida vocației creatoare a poporului român, dovedită de o întregă istorie.

În management, doctrina potrivită nu este cea care selectează oamenii și îi împarte în categorii ci invers, cea care-i unifică pentru a capta potențialul sinergic al comunității. În acest mod, diversitatea devine convergentă pentru realizarea unor obiective. Partea subtilă a problemei, este că, totuși, diversitatea rămâne diversitate, și, atunci, trebuie create „culoare” de manifestare pentru cei care depășesc standardul mediu. Aici, apar și marile dificultăți din sistemul de recompense care operează în binomul motivare-demotivare, pe fundalul de manifestare individual-colectiv. Cu alte cuvinte, nici individul să nu resimtă frustrări în exercițiul atributelor sale, nici colectivul să nu sancționeze pe „evadații din pluton” ci să-i perceapă ca și având o influență pozitivă asupra rezultatelor „plutonului”. În acest context, a fost lansat conceptul de „responsabilitate socială a corporațiilor”, care încearcă „să îndulcească” asperitățile capitalismului primitiv deplasându-i obiectivele de la prosperitatea individuală către cea colectivă. Am putea accepta că, aici, se desfășoară și o oarecare „diversiune”, în

community, trying, rather, to use the energy of these lines of force in the interest of their organizations than to generate specific development vectors, contrary to these lines. Thus, for example, Stalin acknowledged the role of religion in the following formulation (Pop Gh Religion - support and sense of existence, p. 86): “Soviet Russia has no intention at all to refute the belief of its citizens in one God, whichever god may be. One can not be without an ideal. For five percent of the Russians this ideal is communism. For the other 95 it is faith. It would, therefore, be a political absurdity and a crime against Soviet principles to rise up against each other”. The statement was made in 1928 and perhaps it was a reminiscence of his theological studies. What followed did not confirm, however, his declaration.

Given the size of authors such as Neagoe Basarab, Lucian Blaga, Mircea Eliade I can not explain why we indulge to capture only the “reflected light” of the West (sic) which glorifies, for example, the “healthy greed” (Ivan Boesky), greed that is one of the seven fundamental sins of Christianity (!?); and this happens despite the creative vocation of the Romanian people, as evidenced by a long history.

In management, true doctrine is not the one that selects and categorizes people, but conversely, that which unites them to capture the synergistic potential of the community. In this way, diversity becomes convergent for achieving objectives. The subtlety of the problem is that, however, diversity means diverse, and then one must create new “streams” of manifestation for those above the average standard. It is here that arise the major difficulties in the reward system operating with the binomial motivation-demotivation, on the background of individual-collective manifestation. In other words, neither the individual should feel frustrated in the exercise of its attributes, nor the team should sanction the “escapees from platoon”, but should perceive them as having a positive influence on the results of the “platoon”. In this context, they launched the concept of “corporate social responsibility” trying to “soften” the roughness of primitive capitalism orienting its objectives from individual to collective prosperity. We could identify a diversion here in the context in which the landscape of reality remains unchanged,

contextul în care peisajul realității rămâne același, doar modul în care „se distribuie lumina” asupra lui este diferit.

Un aspect surprinzător al lumii contemporane este că actualul ateism nu emană de la fosta lume a socialismului ci din capitalismul clasic și, este relevant în acest sens, avertismentul Papei Ioan Paul al II-lea care atenționa, în ultimele sale lucrări, lumea estică a fostului socialism, că s-ar putea să nu găsească, în „noul cadru” al lumii vechi, idealurile morale și spirituale căutate și sperate. Afirmatia este, doar parțial, surprinzătoare. Astăzi, există mulți cercetători occidentali ai domeniului care susțin ideea asemănărilor dintre filosofia creștină și umanismul socialist, cel puțin în formulările sale teoretice, după cum există și mulți practicanți religioși care au ajuns la aceeași concluzie. Poate, în această materie, poziția lui Mircea Eliade, un erudit cercetător al istoriei religiilor, ar fi relevantă (în lucrarea sa „Aspecte ale mitului”): „Marx a îmbogățit acest mit [mitul „vârstei de aur” al omenirii n.a.] cu o întreagă ideologie mesianică de origine biblică”. Din cealaltă parte a spectrului, Hitler, în 1941, pune la un loc iudaismul, creștinismul și bolșevismul (Lumea, nr. 5/2002) ca și „boli grave care au bântuit lumea” și s-au dezvoltat una din cealaltă exact în succesiunea prezentată anterior. În această ordine de idei, pare interesant, că Stalin cu studii, incomplete, de teologie, a ajuns dictator comunist, după cum, un alt exemplu, președintele Kwame Nkrumah din Ghana, cunoscut ca și dictator comunist, înlăturat de la putere prin lovitură de stat, avea studii universitare: licență, masterat și doctorat, în teologie și filosofie absolvite în SUA și Marea Britanie și, chiar practică teologică. Pe de altă parte, Bin Laden un doctrinar al Islamului avea studii în ... managementul businessului (!)

Este foarte interesantă, din perspectiva comparației religie-management, afirmația susținută de sufismul arab care prevede că apropierea de Dumnezeu se realizează în trei etape (Lumea nr. 6/2002): 1) a fricii, a purificării; 2) a iubirii, a sacrificiului și 3) a cunoașterii. Sufismul este o zonă a spiritualității islamice și apropierea de Dumnezeu ar putea fi interpretată ca și un sens de evoluție. În mod oarecum similar, managementul cunoaște, și el, trei etape de evoluție. În prima etapă, a fost autoritarismul, adică frica de șef. În a doua etapă,

just the manner in which light is “distributed” on it is different.

A surprising aspect of the contemporary world is that the current atheism does not emanate from the former world of socialism but from classical capitalism and is relevant in this regard, the warning of Pope John Paul II who warned us, in his last works, that the world of the former Eastern socialism might not find, in the “new framework” of the ancient world, the much wanted and hoped for moral and spiritual ideals. The claim is only partly surprising. Today, there are many Western scholars who support the similarities between Christian philosophy and socialist humanism, at least in its theoretical formulations, as there are many religious scholars that have come to the same conclusion. Perhaps, in this matter, the position of Mircea Eliade, an erudite scholar of the history of religions, would be relevant (in his “Aspects of Myth”): “Marx enriched this myth [the myth of the “golden age” of mankind] with a whole messianic ideology of biblical origin”. From the other side of the spectrum, Hitler, in 1941, put together Judaism, Christianity and Bolshevism (Lumea nr. 5/2002) as “serious illnesses that haunted the world” and have developed one from the other exactly in the sequence above. In this context, it seems interesting that Stalin, having incomplete studies in theology, became a Communist dictator, as another example, the President Kwame Nkrumah of Ghana, ranked as a communist dictator, ousted by coup d’état, had university studies: masters and doctorate in theology and philosophy attested in the U.S. and Britain and even theological practice. On the other hand, Bin Laden, a doctrinaire of Islam had studies in ... business management (?)

It is very interesting, from the perspective of religion-management comparison, the assertion reinforced by the Arab Sufism which states that becoming close to God is done in three stages (Lumea nr. 6/2002): 1) fear and purification, 2) love and sacrifice and 3) knowledge. Sufism is an area of Islamic spirituality and closeness to God could be interpreted as an evolution. Somewhat similarly, management also has three stages of development. In the first stage, was authoritarianism, i.e. the fear of the boss. In the second stage, which is consumed even in the current period, we talk of leadership that is of love,

care se consumă chiar în perioada actuală, vorbim de leadership, adică de iubire, de exemplul și sacrificiul personal. În sfârșit, de mai mult de 20 de ani, ne-am definit societatea în care trăim ca fiind societate „bazată pe cunoaștere” în care acțiunea managerială este organizată pe rețele, cum afirma J. Naisbitt în „Megatendințe”. Se produce, din nou, o uluitoare suprapunere între doctrina religioasă și organizarea managerială.

Deși, Newton își vedea contribuția la dezvoltarea științei, doar prin imaginea unui om pe malul unui ocean necunoscut jucându-se cu pietricele pe plajă, dezvoltarea tehnologică actuală dă omului senzația de omnipotență. Este vorba, însă, aici, de acel om care confundă rezolvarea micilor sale probleme cotidiene cu marele necunoscut al universului în care trăim. Despre această problemă ne vorbește foarte competent și marele nostru filosof Lucian Blaga în „Trilogia cunoașterii”. Ne găsim, după opinia mea, în eternul conflict dintre aparențe și esențe. Oricât va înainta omenirea, întotdeauna va mai rămâne ceva de făcut ba, mai mult, cu cât înaintarea va fi mai adâncă, cu atât se va deschide mai dezolant infinitul cunoașterii. Este ceea ce formula, foarte semnificativ, laureatul premiului Nobel pentru fizică W.K. Heisenberg în cuvintele: „Când bei primele înghițituri din paharul științei ești ateu, dar pe fundul paharului te așteaptă Dumnezeu”. De aceea, eu cred, că studiul managementului ar trebui să înceapă cu studiul marilor cărți de spiritualitate ale omenirii.

G. Friedman, directorul Institutului Stratfor, despre care am vorbit anterior, spunea în cartea sa „Următorii 100 de ani”: „Cultura americană este un melanj jenant de Biblie și computer, de valori tradiționale și inovații radicale”. După opinia mea, singurul cuvânt nepotrivit în această formulare este atributul „jenant”. Apreciez, că prin această afirmație, el confirmă spusele lui Heisenberg și mai confirmă, poate, condiția oscilatorie a comportamentului uman care se conformează principiului general al pulsației tuturor elementelor realității. Astfel, într-o parte, este baza comportamentală care oferă senzația confortabilă a stabilității, iar, de cealaltă parte, este „insurgența” proceselor de creativitate care se asociază progresului și care ridică întregul ansamblu pentru a da conținut conceptului de evoluție.

of personal sacrifice and example. Finally, for more than 20 years, we have defined the society we live in as society of “knowledge” where managerial action is organized in networks, like J. Naisbitt said in his “Megatrends”. It occurs, again, an amazing overlap between religious doctrine and management organization.

Although Newton saw his contribution to science, only through the image of a man on the shore of an unknown ocean playing with pebbles on the beach, technological progress gives man the feeling of omnipotence. It is, however, here, the man who confuses the solving of his small daily problems with the great unknown of the universe in which we live. About this issue speaks very competently our great philosopher Lucian Blaga, in the “Trilogy of Knowledge”. We stand, in my opinion, in front of the eternal conflict between appearance and essence. As much as humanity will evolve it will always remain something to do and even more, the deeper will be the advance, the most desolate opens the infinite knowledge. This is what, very significantly, the Nobel laureate in physics, W.K. Heisenberg said: “When you drink the first mouthful from the glass of science, you’re an atheist, but at the bottom of the glass God is waiting for you”. Therefore, I believe that management study should begin with the study of the great books of human spirituality.

G. Friedman, the director of Stratford Institute, of which we talked earlier, says in his book “The Next 100 Years”: “American culture is an embarrassing blend of the Bible and computer, of traditional values and radical innovations”. In my opinion, the only wrong word in this formulation is the attribute “embarrassing”. I appreciate that in this statement he confirms Heisenberg’s words and also confirms the oscillatory condition of human behavior conforming to the general principle of the pulsation of all the elements of reality. Thus, on one hand, we find the behavior providing the comfortable feeling of stability, and, on the other hand, the “insurgence” of creative processes that are associated with progress and raise the entire assembly to give sense to the concept of evolution.